

POD JELONKIEM

WYDANIE A

WĘGORZEWO

ROK X

Z tradycją w przyszłość

Przekazywanie kolejnym pokoleniom różnorodnego dziedzictwa kulturowego w duchu tolerancji jest jednym z głównych celów Międzynarodowego Jarmarku Folkloru, który w tym roku odbywa się w Węgorzewie już po raz 33.

Tradycyjnie już w ciągu trzech dni – od 30 lipca do 1 sierpnia, wszyscy będą mogli podziwiać kunszt muzyczny, śpiewaczy i taneczny zespołów z Polski i zza granicy – w tym licznej Polonii, a także zaopatrzyć się w przeróżne wyroby rękodzielnicze. W piątkowy i sobotni wieczór odbędzie się kolejna, piąta edycja „Węgorapa Folk Music Festival”.

Jednak węgorzewski Jarmark to nie tylko tańce, śpiew i handel. W piątek odbędą się np. warsztaty i pokazy budowy archaicznych instrumentów prowadzone przez Maxima Anukhina i Andrusa Palauchenia – muzyków białorusko-rosyjskiego zespołu „Hvarna”. A w sobotnie popołudnie promowane będą najnowsze publikacje muzealne.

Bieżąca edycja została objęta honorowym patronatem Marszałka Województwa Warmińsko – Mazurskiego Jacka Protasa.

Jerzy Kopczyński podczas ubiegłorocznego Jarmarku. Fot. K. Dzurko-Piasecka

Tegoroczny 33. Międzynarodowy Jarmarku Folkloru wsparli:

- **Senat RP**

Zadanie realizowane w ramach zlecenia przez Kancelarię Senatu zadań w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą w 2010 r.

- **Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki w Bratysławie**

- **Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego**

Zadanie zostało zrealizowane przy wsparciu finansowym Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego

- **Urząd Miejski w Węgorzewie**
- **Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich w Olsztynie**
- **Starostwo Powiatowe w Węgorzewie**
- **Mazurskie Centrum Rehabilitacji i Rekreacji w Gui**

Lista obecności

W tegorocznym XXXIII Międzynarodowym Jarmarku Folkloru w Węgorzewie swój udział zapowiedzieli:

Soliści

- Śpiewaczka **Anna Bałdyga** (Mazuchówka, woj. warmińsko-mazurskie)
- **Ryszard Borzymowski** (Węgoj, woj. warmińsko-mazurskie)
- Instrumentalista **Kamil Dąbrowski** (Nowa Wieś Elcka, woj. warmińsko-mazurskie)
- **Deputa Magdalena** (Węgoj, woj. warmińsko-mazurskie)
- Śpiewaczka **Krystyna Downarowicz** (Węgorzewo, woj. warmińsko-mazurskie)
- Instrumentalista **Sławomir Dręzek** (Rozogi, woj. warmińsko-mazurskie)
- Instrumentalista **Paweł Grupkajtys** (Nowa Wieś Elcka, woj. warmińsko-mazurskie)
- Instrumentalista **Jakub Karpuk** (Elk, woj. warmińsko-mazurskie)
- Śpiewaczka **Elżbieta Kasznia** (Rozogi, woj. warmińsko-mazurskie)
- Instrumentalista **Alan Kotowski** (Elk, woj. warmińsko-mazurskie)
- Instrumentalista **Stanisław Młynarski** (Szczytno, woj. warmińsko-mazurskie)
- Solistka **Hilaria Orłowska** (Nowa Wieś Elcka, woj. warmińsko-mazurskie)
- Instrumentalista **Rafał Płocki** (Nowa Wieś Elcka, woj. warmińsko-mazurskie)
- Śpiewaczka **Marianna Przybyszewska** (Malczewo, woj. warmińsko-mazurskie)
- Instrumentalista **Krystian Szawrycki** (Nowa Wieś Elcka, woj. warmińsko-mazurskie)

Kapele i zespoły

- Zespół śpiewaczy „**Ale babki**” (Wilno, Litwa)
- Zespół śpiewaczy „**Biała**” (Biała)
- Zespół śpiewaczy „**Jarka**” (Kowale Oleckie, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół śpiewaczy „**Jarzębina**” (Straduny, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół śpiewaczy „**Klonowianki**” (Strzelce, woj. łódzkie)
- Zespół ludowy „**Kurpie**” (Rozogi, woj. warmińsko-mazurskie)

- **Kurpiowska Kapela Rodzinna Bałdygów** (Mazuchówka, woj. warmińsko-mazurskie)
- Kapela i zespół śpiewaczy „**Mała Ziemia Suska**” (Sucha Beskidzka, woj. małopolskie)
- Kapela „**Mazurskie Kwiaty**” (Elk, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół śpiewaczy „**Naramice**” (Naramice, woj. łódzkie)
- Kapela „**Niezapominajki**” (Straduny, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół śpiewaczy z kapelą „**Oleckie Echo**” (Olecko, woj. warmińsko-mazurskie)

- Zespół śpiewaczy „**Orzyszanki**” (Orzysz, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół „**Podolskie Kwiaty**” (Winnice, Ukraina)
- Zespół śpiewaczy „**Pogobianki**” (Pogobie, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół Pieśni i Tańca „**Poltex**” (Łódź)
- Zespół śpiewaczy „**Pokolenie**” (Świątajno, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół śpiewaczy „**Przańniczki**” (Kowale Oleckie, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół śpiewaczy „**Rominczanie**” (Dubninki, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół ludowy „**Rosnica**” (Grodno, Białoruś)
- Zespół taneczny „**Rosjana**” (Rosja)
- Zespół śpiewaczy „**Rostkowanie**” (Rostki, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół taneczny „**Sieradzanie**” (Sieradz, woj. łódzkie)
- Zespół śpiewaczy „**Srokowiacy**” (Srokowo, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół śpiewaczy „**Strzelce**” (Strzelce, woj. łódzkie)
- Kapela „**Tradycja**” (Elk, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół taneczny „**Vracovjan**” (Vracov, Czechy)
- Zespół ludowy „**Węgojska Strużka**” (Węgoj, woj. warmińsko-mazurskie)

- Zespół śpiewaczy „**Zaciszuki**” (Węgorze-
wa, woj. warmińsko-mazurskie)
- Dziecięcy zespół śpiewaczy „**Zdorskie
Rybki**” Zdory, woj. warmińsko-
mazurskie)
- Zespół „**Zielona Dąbrowa**” (Nowa Wieś
Elcka, woj. warmińsko-mazurskie)
- Zespół śpiewaczy „**Znad Mereczanki**”
(Jaszuny, Litwa)

Zespoły, które wystąpią podczas „Wę- gorapa Folk Music Festival 2010”

- **Fláre Beás Band** (Węgry)
- **Hvarna** (Białoruś-Rosja)
- **Kokavakere Lavutára** (Słowacja)
- **Koniec Lieta** (Rosja)
- **Otava Yo** (Rosja)
- **Rzeczyno** (Polska)

Rękodzielnicy

Akulauskas Edmundas (Kowno, Litwa) – rzeźba
Aleksandrowicz Janina (Węgorzewo) – przedzie-
nie na kołowrotku
Antonowicz Anna (Olsztyn) – patchwork, ręko-
dzieło z tkanin
Aleksanyan Armen (Giżycko) – kuchnia or-
miańska
Auczynniew Aleksandr (Grodno, Białoruś) –
malarstwo
Bałdyga Anna (Mazuchówka) – tkactwo
Baranowski Edward (Iława) – rzeźbiarstwo, ma-
larstwo, biżuteria
Bącela Agata (Łódź) – ceramika
Beer Agnieszka (Warszawa) – ceramika
Bierdowska Leokadja (Szczuczyn, Białoruś) –
tkactwo, wyroby ze słomy
Biedrzyccy Magdalena i Dariusz (Węgorzewo) –
malarstwo, ceramika
Bielecka Zofia (Szczytno) – haft kujawski
Biezko Aleksandr (Baranowicze, Białoruś) –
biżuteria i wyroby z drewna, pisanki
Bludowa Tamara (Grodno, Białoruś) – krajki,
wyroby ze słomy
Bobel Jan (Węgorzewo) – miód
Boczkowski Wojciech (Rudka) – wyroby z
drewna
Bogdziewicz Joanna (Wojciechy) – haft
Bogucki Edward (Góra Kalwaria) – ceramika
Boksa Krzysztof i Małgorzata (Ziębice) – cera-
mika, rzeźba w drewnie
Borowski Henryk (Sejny) – kowalstwo
Bot Piotr – Katarzyniarz Warszawski
Borysiuk Maria (Brześć, Białoruś) – plecionkar-
stwo, wyroby ze słomy
Buczyńska-Buza Cecylia (Gołdap) – malarstwo

Butkiewicz Janina (Lidzbark Warmiński) – ko-
ronka igielkowa
Bziukiewicz Zdzisław (Wach) – wyroby z bursz-
tynu
Cebula Tomasz (Nowy Targ) – regionalne sery
podhalańskie
Cerama Art. Studio S.C. Borkowska Budka
(Zgierz) – ceramika
Charytoniuk Danuta (Gdańsk) – biżuteria arty-
styczna
Ciesielska Ewa (Skarżysko Kamienna) – odzież,
biżuteria, koronka
Cumieniew Andrzej (Grodno, Białoruś) – ko-
walstwo
Czaban Anna (Stawki) – przedzień na wrzenio-
nie
Czarniawski Waldemar (Lidzbark Warmiński) –
miód, plecionkarstwo
Dawiccy Agnieszka i Dariusz (Sopot) – biżute-
ria
Dąbrowscy Elżbieta i Lech (Toruń) – malarstwo
na szkłe, rzeźba w drewnie
Demidowa Irina (Czerniachowsk, Rosja) – ma-
larstwo na desce
Deręcz Urszula (Stankuny) – produkty regio-
nalne
Djaczekowa Natalia (Kaliningrad, Rosja) –
batik, zabawki
Dobosz Zofia (Lidzbark Warmiński) – haft, prze-
twory
Dolgotopolowa Olga (Kaliningrad, Rosja) – lalki
Dombek Lubomił (Siemionki) – zielarstwo
Drapała Janusz (Lubicz) – rzeźba w drewnie
Drażewska Agnieszka (Warszawa) – malarstwo
olejne, zdobnictwo porcelany
Durtan Krystyna i Franciszek (Giżycko) – ma-
larstwo, witraże, biżuteria
Fereniec Ryszard (Mragowo) – rzeźba w drewnie
Fiedoruk Jerzy (Choroszcz) – ceramika
Filipowicz Andrzej (Grodno, Białoruś) – malar-
stwo
Filipska Lidia (Węgorzewo) – koronka szydełko-
wa
Foltyn Marta (Giżycko) – ceramika
Fundacja Wspierania Przedsiębiorczości
Gajlewski Mieczysław (Radziejewo) – plecionkar-
stwo
Galistas Stasys (Kowno, Litwa) – ceramika
Geniusz Weronika (Grodno, Białoruś) – wyci-
nanka, zabawki ceramiczne
Gerkulesow Edwin (Grodno, Białoruś)
Grabczan Andrzej (Warszawa), **Puchalska Ka-
taryzyna** (Wyszowate) – ceramika
Grynaskiewicz Waleryj (Grodno, Białoruś) –
kowalstwo
Graczyk Andrzej (Worowice) – rzeźba w drewnie
Gremza Agnieszka (Szumowo) – sery koryciń-
skie

Grigienie Jolanta (Mariampol) – wyroby z lnu
Gryko-Warywocka Barbara (Olecko) – malarstwo na płótnie i drewnie
Grupa twórców z Czech
Grzeszczyk Marianna (Wydmusy) – tkactwo, potrawy regionalne
Gudzius Česlovas (Kowno, Litwa) – ceramika
Guliukina Galina (Kaliningrad, Rosja) – haft
Gudimov Leonid (Kłajpeda, Litwa) – malarstwo
Gutowski Józef (Stulichy) – rzeźbiarstwo, snycerka, ceramika
Guzek Roman (Brzozowo) – plecionkarstwo
Hanowscy Olga i Paweł (Mielno) – biżuteria, złotnictwo artystyczne
Harasim Bogdan i Surowiec Urszula (Dobków) – ceramika
Hareża Andrzej (Talki) – rzeźba
Hoepfner Agnieszka i Piotr (Toruń) – haft
Jacenko Aleksej (Grodno, Białoruś) – wyroby ze skóry
Jankowscy Salomea i Tadeusz (Toruń) – koronka frywolitkowa
Jankowski Michał i Czekalis Margarita (Litwa)
Jaremczyk Maryna (Grodno, Białoruś) – wycinanka
Jarmołowicz Jerzy i Dorywalska Iwona (Giżycko) – ceramika
Jarocka Melania (Minty) – koronka szydełkowa, haft
Jędrał Żaneta (Warszawa) – ceramika, wycinanki
Jozajtis Stanisława (Pisz) – haft richelieu
Jóźwiak Wanda (Łódź) – biżuteria z lnu, kamienia, drewna
Jurjewa Natalia (Czerniachowski, Rosja) – koronka
Kalacz Ryszard (Grodno, Białoruś)
Kaliszewicz Maria (Kętrzyn) – koronka
Kałuża Marek (Iława) – rzeźba w drewnie
Karpol Stanisława (Brześć, Białoruś) – haft
Kaszniak Elżbieta (Rozogi) – plastyka obrzędowa (wycinanki, kwiaty z bibuły)
Kazakowa Elena (Kaliningrad, Rosja) – lalki
Kazancew Jurij (Czerniachowski, Rosja) – zabawki (ptaki)
Kazancewa Maria (Czerniachowski, Rosja) – batik
Kaźmierczak Ewa (Koluszki) – patchwork, aplikacje
Kiebiz Grzegorz (Grodno, Białoruś) – malarstwo
Kirsanowa Nadeżda (Kaliningrad, Rosja) – koronka
Klepacka Mirosława (Węgorzewo) – malarstwo
Kolenkiewicz Jadwiga (Węgorzewo) – malarstwo
Kołodziej Stanisław (Wolica) – plecionkarstwo
Kołodziejczyk Jarosław (Węgorzpa) – rzeźba, pamiątki regionalne, miód, świece woskowe

Kopczyński Jerzy (Zdziar Wielki) – rzeźba
Kowalenko Halyna (Lwów, Ukraina) – pisanki
Kowalenko Wołodimir (Lwów, Ukraina) – pisanki
Kowalionak Damienika (Grodno, Białoruś) – aplikacje ze słomy, pisanki
Kowalska Wanda Maria (Wodzisław Śląski) – malarstwo sakralne, biżuteria
Krasnoborska Aleksandra (Węgorzewo) – biżuteria, malarstwo
Kriwicka Natalia (Brześć, Białoruś) – ceramika
Kucharska Katarzyna (Giżycko) – kompozycje z suchych kwiatów
Kuciński Rafał (Orneta) – miód
Kudrewicz Jan (Czarna Wieś Kościelna) – ceramika
Kulbacki Krzysztof (Wieliczki) – kowalstwo
Kulesza Rygina (Grodno, Białoruś) – plecionkarstwo
Kuzmenko Wiktor (Lwów, Ukraina) – ceramika
Kuźma Adam (Giżycko) – ceramika
Laskowska Wiesława (Orneta) – lizaki
Laszko Włodzimierz (Brześć, Białoruś)
Ledzion Danuta (Łódź) – plecionkarstwo
Legniewicz Teresa (Aulakowszczyzna) – sery korycińskie
Lesiak Agnieszka (Odolanów) – kompozycje z suchych kwiatów
Lewandowska Czesława (Ostrołęka) – koronka
Lewoń Piotr (Augustów) – obrusy
Łada Adriana (Talki) – rękodzieło z Afryki i Orientu
Madej Genowefa (Jakubowo) – plecionkarstwo
Magnuszewscy Jolanta i Maciej (Dobra) – wyroby z drewna
Małyшко Lucyna (Grodno, Białoruś) – haft
Marczuk Walerij (Brześć, Białoruś) – ceramika
Maszluch Mirosława (Węgorzewo) – pierogi
Mazanowski Bogusław (Rypin) – obwarzanki, lizaki
Mazurski Centrum Rehabilitacji „VIVAMUS” (Guja)
Mąka Sabina (Grale) – sery kozie
Miazga Bogdan (Ciechocinek) – wyroby z drewna, zabawki
Mincewicz Aldona (Mariampol, Litwa) – wędliny, sękacze
Modzelewski Andrzej (Zambrów) – regionalne wyroby spożywcze
Murzyn Władysław (Zalesie) – plecionkarstwo
Natywa Stefan (Stare Miasto) – wyroby z siana, słomy, sizalu
Nicewicz Adam (Łyse) – pieczywo kurpiowskie, sery
Nietupska Agnieszka (Gorszczyzna) – sery korycińskie
Nikiforowa Ekaterina (Kaliningrad, Rosja) – lalki

Olszewska Alicja (Pierkunowo) – koronka szydełkowa

Olszewska Danuta (Grodno, Białoruś) – palmy, kompozycje z suchych kwiatów

Osiński Karol (Pisz) – kowalstwo

Ożóg Alicja (Kozielec) – rękodzieło z suszonych roślin, pokaz filcowania

Pawelczyk Grażyna (Łyse) – pieczywo obrzędowe, rzeźba

Pawłowski Stanisław (Reszel) – rzeźba, płasko-rzeźba

Pectur spółka z o.o. (Białystok) – wędliny wiejskie tradycyjne z Korycina

Piereginiec Jan (Grodno, Białoruś) – kowalstwo

Piasecki-Wieliczko Wojciech (Olsztyn) – piwowarstwo

Piechowski Adam (Czarna Wieś Kościelna) – ceramika

Piechowski Paweł (Czarna Wieś Kościelna) – ceramika

Pjanowa Natalia (Kaliningrad, Rosja) – patchwork

Piekarnia Łyse Jarosław Zakrzewski (Łyse) – regionalne pieczywo kurpiowskie

Piekarnia PSS Społem (Węgorzewo) – pieczywo

Piekarnia Serafin Andrzej Żubrowski (Serafin) – pieczywo regionalne

Płokarz Iwona (Bydgoszcz) – biżuteria

Podowska Joanna (Elbląg) – pokaz filcowania

Pojawa Dariusz (Suwałki) – instrumenty drewniane

Popielarczyk Jarosław (Łyse) – kowalstwo

Popławska Nina (Hajnówka) – wyroby z karmelu

Popowa Swetlana (Czerniachowski, Rosja) – wyroby tekstylne

Potaś Sławomir (Dąbrówka) – wyroby z drewna

Powiatowy Dom Samopomocy (Węgorzewo) – rękodzieło

Półkośnik Halina (Pozezdrze) – haft, koronka

Przekwas Anna i Jarosław (Inowrocław) – wikliniarstwo

Racis Bolesław (Jasionowo) – sery regionalne

Radomska Barbara (Zemborzyce Podleśne) – wikliniarstwo

Rodzewicz Janina (Węgorzewo) – patchwork, ceramika

Radziuk Marianna (Grodno, Białoruś) – plecionkarstwo

Rafalska Elżbieta (Lidzbark Warmiński) – koronka igielkowa, pieczywo

Roch Ewa (Węgorzewo) – malarstwo

Roman Agnieszka (Łódź) – biżuteria, odzież lniana

Ropiak Stanisław (Myszyniec Stary) – wycinanki, pieczywo obrzędowe

Ruzina Liina (Kaliningrad, Rosja) – malarstwo

Rywalski Roman (Sępólno Krajeńskie) – obróbka bursztynu

Sahryń Olga (Węgorzewo) – pierogi

Samborska Elżbieta (Wąwolnica) – kompozycje z suchych traw i zbóż

Semierikowa Larisa (Grodno, Białoruś) – wyroby ze skóry

Siedleccy Helena i Tadeusz (Brzozówka Strzelecka) – haft, wyroby z drewna

Siemieniuk Arkadiusz (Białowieża) – produkty regionalne

Skaba Karolina (Rzeszów) – rękodzieło (wikliniarstwo, płasko-rzeźba)

Slovenska ľudova majolika (Modra, Słowacja) – ceramika

Ślomianko Marek – przetwory wędzone

Sporski Waclaw (Grodno, Białoruś) – malarstwo

Stackiewicz Honorata (Węgorzewo) – koronka szydełkowa

Staśkiewicz Andrzej (Kadzidło) – rzeźba, instrumenty ludowe

Stowarzyszenie „Głos Puszczy Rominckiej” (Dubeninki) – potrawy regionalne

Stowarzyszenie „TUA RES AGITUR” (Giżycko) – rękodzieło

Stowarzyszenie „Żytkiejmska Struga” (Łysogóra) – kuchnia regionalna, rękodzieło

Stowarzyszenie Kulturalne „Konik Mazurski”, Bierć Barbara, Cwalina Małgorzata (Kętrzyn) – rękodzieło

Stowarzyszenie Twórców Mazowsza „Z dłu-ta”, Janusz Seweryn, Jerzy Kaćki (Mława) – rzeźba w drewnie

Striuogaitis Vitalijus (Kowno, Litwa) – rzeźba

Sulowski Andrzej (Węgorzewo) – rzeźba w drewnie

Survila Artūras (Kowno, Litwa) – ceramika

Szamreto Sławomir (Aulakowszczyzna) – ser koryciński

Szostak Janina (Węgorzewo) – koronka, haft

Szpital Psychiatryczny (Węgorzewo) – kwiaty z bibuły, witraże, obrazy

Szupczyńska Aldona (Puńsk) – pieczywo regionalne, produkty pszczele

Świątkowski Eugeniusz (Leszno) – plecionkarstwo

Świerska Barbara (Toruń) – koronka frywolitkowa

Špiliauskiene Leonora (Kowno, Litwa) – batik
Trasko Denis (Grodno, Białoruś) – wyroby z drewna
Trasko Lilja (Grodno, Białoruś) – haft
Truchanowicz Irena (Węgielsztyn) – patchwork
Truszik Galina (Kosiv, Ukraina) – haft, koraliki
Truszik Michajło (Kosiv, Ukraina) – ceramika, płaskorzeźba
Yartys Natalia (Lwów, Ukraina) – koraliki
Yartys Anatolij (Lwów, Ukraina) – wyroby ze szkła
Ulanowa Larysa (Kaliningrad, Rosja) – lalki
Wajcht Piotr (Kolbudy) – biżuteria
Walendzik Ewa (Ełk) – kwiaty
Warsztaty Terapii Zajęciowej (Gołdap) – rękodzieło
Wielechowski Kazimierz (Zalesie) – chodniki, potrawy regionalne
Wierzbička Janina (Szabruk) – wycinanki, haft
Wojczulania Elżbieta (Pilnik) – rękodzieło (rzeźba, pisanki)
Wróblewska Janina (Bydgoszcz) – malarstwo
Wrublewscy Maria i Jan (Hajnówka) – wyroby z drewna
Zabolotnowa Maryna (Kaliningrad, Rosja) – lalki, haft
Zawidzka Anna (Sołtmany) – wyroby z filcu i wełny
Zdanowicz Ewa i Jarosław (Prejłowo) – wyroby z wosku
Zespół „Koniec lieta” (Rosja) – instrumenty muzyczne
Żołnaczy Sławomir (Pawłów) – ceramika
Żołnowska Anna (Giżycko) – biżuteria ceramiczna

Na podstawie ankiet zestawili: Beata Gruszka, Izabela Szmuc, Małgorzata Turuk.

* * *

Na kurpiowską nutę

Jednym z regionów graniczących z Mazurami są Kurpie. Po II wojnie światowej zaistniało zjawisko emigracji rodzin kurpiowskich na sąsiednie tereny. Szczególnie licznie osiedlano się w dzisiejszych powiatach szczycieńskim i piskim. Stąd na węgorzewskich Jarmarkach Folkloru gościmy m.in. zespoły i solistów prezentujących folklor muzyczny Kurpiowszczyzny, przekazywany w rodzinach od pokoleń.

Kurpiowszczyzna obejmuje Puszcze Zieloną (inaczej Myszyniecką) leżącą w dorzeczu środkowej Narwi i Puszcze Białą – w dolnym biegu Bugu. W XVIII w. obie puszcze określano wspólną nazwą Puszczy Kurpiowskiej, jednak to obszar Puszczy Zielonej jest uznawany za właściwe Kurpie. Tereny te są piaszczyste i często podmokłe. Szerokie rozlewiska rzek utworzyły tu bagna i rozległe torfowiska.

„Kurpie” to egzoetnonim – nazwa nadana ludności zamieszkującej puszcze przez sąsiadów. Pochodzi ona od charakterystycznego obuwia noszonego przez ową ludność w dawniejszych czasach. Były to plecione z łyka lipowego łapcie zwane „kurpsiami” lub „kurpiami” – ta nazwa była uważana przez Kurpiów za przewiskową i pogardliwą. Sami nazywali się Puszczykami, Puszczakami – synami i panami puszczy.

Puszcza Zielona była początkowo własnością książąt mazowieckich, a w XVI w. stała się dobrami królewskimi. Wraz z rozwojem miast, m.in. Ostrołęki, Nowogrodu, Kolna, postępowała kolonizacja tego terenu. Pionierami osadnictwa byli bartnicy (pozyskiwanie miodu), rudnicy (wydobywanie rudy darniowej i wytop żelaza), smolarze (pędzenie smoły), rybacy i myśliwi. Większość z nich początkowo miała stałe siedziby w miastach, a w lesie przebywali okresowo mieszkając w prowizorycznych budach – szałasach, (dotyczy to głównie bartników, którzy uprawiali swoje pola „przed” lasami). Z czasem część z nich osiadła na stałe w puszczy. Osadnicy karczując las pozyskiwali działki pod uprawę owsa, żyta, grochu, kapusty itp. (XVII w.)

Z powodu nieurodzajnych gleb przez długi okres głównym środkiem utrzymania była na Kurpiowszczyźnie eksploatacja dóbr leśnych i bogactw naturalnych.

Od XVII w. zaczęły napływać do puszczy nowe fale ludności, która zakładała osady rolnicze. W tym czasie uprawa roli i hodowla zwierząt domowych stały się podstawowym zajęciem puszczaków. W związku ze wzmożoną eksploatacją ziemi pod uprawę odkryto w puszczy pokłady bursztynu i jego poszukiwanie oraz eksploatacja (bursztyniarstwo) stały się dodatkowym zajęciem Kurpiów. Powszechne było tutaj także plecionkarstwo (z łyka lipowego, wikliny, korzeni i słomy). Do dzisiaj specyficzna jest także rzeźba w drewnie, snycerstwo, wycinankarstwo oraz hafty i koronki szydełkowe zdobiące elementy strojów ludowych. Kurpie charakteryzuje dość bogata plastyka obrzędowa, zwłaszcza związana z obchodami około wielkanocnymi. Znane są pisanki wykonywane techniką batiku oraz pisanki wyklejane sitowiem i włóczką. Na Niedzielę Palmową przygotowuje się palmy dochodzące do kilkunastu metrów, zdobione igliwem i kwiatami z bibuły. Ciekawe jest również kurpiowskie pieczywo obrzędowe, np. figurki zwierząt uformowane z ciasta (byśki, nowe latko). Swoistą cechą kultury Kurpiów jest ich gwara należąca do grupy gwar północnomazowieckich. Charakteryzuje się ona m.in. zmiękczaniem spółgłosek (np. *psiwo* zamiast *piwo*).

Kultura kurpiowska jest szczególnie oryginalna i do dziś ma charakter stosunkowo zachowawczy. Jednym z jej wyznaczników jest specyficzny folklor.

Pieśń kurpiowska związana jest w swej tematyce i kompozycji z ludową pieśnią „ogólnopolską” – jest jednogłosowa, posiada wiele wariantów, jest anonimowa, prosta w formie i ściśle związana z tańcem. Pieśni tego regionu odznaczają się jednak charakterystycznymi cechami. Stare melodie kurpiowskie

wyróżnia bardzo wolne, często nieokreślone tempo. Pieśni w wolnym tempie wykonuje się bardzo głośno – Kurpie nazywają te pieśni „leśnymi”. Inny charakter mają pieśni, określane mianem „skoczne”, które wykonuje się np. na weselach. Występuje tu rytmiczne przytupywanie tzw. „przytrampywanie”. Charakterystyczne dla muzyki regionu jest metrum pięciomiarowe i ośmiomiarowe rzadko występujące w innych regionach Polski. Dodatkowo metrum jest tu bardzo często zmienne. Pieśni kurpiowskie obfitują także w melizmatykę (na jednej samogłosce wykonuje się wiele dźwięków). Specyficznymi manierami wykonawczymi pieśni kurpiowskiej jest apokopa – na końcu frazy, ostatnia sylaba bądź głoska jest urwana lub wyciszona, oraz tzw. szeptany przedtakt – krótki dźwięk śpiewany sflumionym głosem na początku frazy. Często w odmienny sposób wykonuje się kolejne zwrotki pieśni i dotyczy to zarówno treści jak i melodii.

Ze względu na zamieszkanie Kurpiów w puszczech, drewno do wyrobu instrumentów było materiałem łatwo dostępnym. Sam typ gospodarki miał ogromny wpływ na instrumentarium. Najprostszymi narzędziami dźwiękowymi były trzcina wodna, muszle ślimaków, skorupy orzechów laskowych i kora z młodej wierzby, z których robiono fiukacze oraz piszczałki. Większe gabaryty posiadały instrumenty sygnałowe pasterskie i myśliwskie, wyrabiane z rogów zwierząt: wołu, kozy, krowy i tura nazywane „rogami” (rozek sygnałowy, gwizdacz rogowy, czy wreszcie róg koziej). Wyróżnić możemy także instrumenty wypalane z żółtej lub czerwonej gliny: dudki i piszczałki (gwizdki w kształcie ściętego stożka lub rurki z rozszerzonym końcem), oraz kurki (czyli gwizdki w kształcie koguta). Inne instrumenty wyrabiane były z młodych gałęzi drzew: piszczałki, dudki i fujarki. Wykonywano je z drewna wierzby (piszczałki) lub sosny (dudki i fujarki). Specjalnym rodzajem dudki był gwizdek wyrabiany z kości wołowej. Fujarki różniły się od dudki tym, że były cieńsze i zawsze bez wyjątku posiadały otwory palcowe. Grupa piszczałek, dudek i fujarek miała jedną charakterystyczną cechę – grały dopóki były świeże i wilgotne. Zaczęto więc wyrabiać piszczałki i fujarki z metalowych rur, robionych u kowala, które wydawały piękne i donośne dźwięki. Jednymi z rzadszych instrumentów był flet. Inne instrumenty to rożki zwane na Kurpiach „turkaciami”, ze zwiniętej kory olszowej, rogi pasterskie wykonywane z dłuższych rogów krowich lub wołowych i rogi myśliwskie wyrabiane z rogów byczków lub turów. Były to instrumenty sygnalizacyjne. Kolejna grupa instrumentów służących do trąbienia za bydłem to trąby i ligawy. Wykonywano je z bardzo różnych gatunków drzew. Robiono je ze skróconej kory lub rozszczeplając gałąź. Używano ich do wyganiania bydła i owiec (gdy pastuch szedł przez wieś i grał na ligawie lub trąbie, wtedy każdy gospodarz wiedział, że ma wygnać bydło na pastwisko). Głos trąb służył też do porozumienia się ze zwierzętami, oraz do odpędzenia wilków od stad. Na ligawach grano także codziennie w adwencie – „na raty”.

Wśród Kurpiów grywano często na różnych częściach roślin. Grano więc na źdźble trawy, na zielonym źdźble żyta na „kurku” (naśladujący pianie koguta) lub „bekaczu” (naśladujący beczenie kozy), robionymi z młodej kory wierzbowej. Były także „cmoktacze” z młodej łodygi tataraku. Prostim narzędziem grającym było także gęsie pióro, a konkretnie jego końcówka, która nacięta i włożona do ust wydaje głośny, ostry dźwięk.

Popularnymi instrumentami na wsi kurpiowskiej były szałamaje, „oboje kurpiowskie” i klarnety. „Obój kurpiowski” to długa drewniana dudka z bzu lub sosny. Instrument ten wydawał donośny, krzykliwy, koguci dźwięk. „Szałamaja” robiona z drewna bzu, z dużą ilością otworków była wczesnym prototypem klarnetu. Właściwy klarnet był na Kurpiach instrumentem bardzo popularnym, szczególnie na weselach. Zwykle kupowano gotowe instrumenty w sklepach, ale wyrabiano je także samodzielnie z twardego drewna. Specyficznym instrumentem były dudy. Na Kurpiach dudy zagięły już dosyć dawno, a pozostałością po ich obecności są nazwy wiosek: „Dudy Puszczańskie”, „Dudy Nadrzeczne”. Dudy takie miały worek (mieszek) z koziej lub cielęcej skóry, który dudziarz brał pod pachę. Dał w cewkę, zaś piszczałkę („bacek”) zarzucał na lewe ramię.

Najprymitywniejszym narzędziem strunowym była „skrzypka”. Dwóch chłopców kłekało naprzeciw siebie i brało w zęby koński włos, naprężali go odchylając głowy i brzdękali palcami lub pocierali smyczkiem. Kolejnym prostym instrumentem były tzw. „skrzypki na desce”. Składały się z płaskiej deski i naciągniętych na nią strun z końskiego włosia, opartych na podstawku. Pocierano je smykami z końskiego włosia naciągniętego sztywno na pałeczek z leszczyny. Skrzypce kurpiowskie przechodziły dalszą ewolucję. Powstały skrzypki dębani („korytka”). Dębano je z jednego kawałka drewna, zwykle lipowego, po czym naklejano wierzchnią dekę. Właściwe skrzypce współczesne sprowadzano gotowe lub wyrabiano na miejscu z drewna klonowego, sosnowego lub świerkowego. Mistrzem w tej dziedzinie był Wincenty Chętnik z Nowogrodu nad Narwią. Smyczki wyrabiano z jesionu, akacji lub bzu oraz końskiego włosia, a nacierano je żywicą świerkową. Instrumentem „do wtóru” dla skrzypiec była basetla zwana „maryną”, a grającego na niej nazywano „rzępołą”, gdyż gra nie wymagała większych umiejętności. Wyrabiano je z drewna sosnowego lub świerkowego, jej struny zaś z jelit baranich.

Ciekawym instrumentem była lira korbowa, na której grywały wędrownie dziady. Lira kurpiowska była bardzo prymitywna. Składała się z podłużnej skrzynki z jedną metalową struną z której dźwięk wydobywał obracany korbą krążek, obciążony końskim włosiem. Wysokość dźwięku zmieniało się za pomocą kilku klawiszy. Popularne dawniej skrzypce diabelskie („ciorcie skrzypki”) składały się z czterobocznego drewnianego pudełka i szyjki. Naciągano jedną strunę (z jelita lub drutu), po której „brzdękano” palcami lub uderzano pałeczką. Czasami na kołek nakładano kilka brząkałek z blachy. Instrument ten służył do

akompaniamentu, można było jednak na nim wygrać w całości różne pieśni powolne, np. dziadowskie. Na Kurpiach znano bardzo proste cymbały. Tworzyła je skrzynka deseczek zaopatrzona w druciane struny trącane drewnianymi pałeczkami.

Przed nastaniem bębenków, znanym na Kurpiach instrumentem perkusyjnym była gruchawka z zasuszonego pęcherza wołowego lub wieprzowego, napełnionego grochem. Instrumentarium w rodzaju kołatek czy dzwonek pasterskich było w szerokim użyciu. Dzwonki przyczepiane na szyi koniom, wyrabiano u miejscowych kowali z blachy żelaznej lub stalowej. Kołatki przyczepiane krowom, robiono wydłubując kawałek drewna, w środku wieszano młoteczki, które uderzając wydawały głuchy odgłos.

Na Kurpiach popularne były harmonie: jednorzędowe, dwurzędowe jak i trzyrzędowe. Na tych pierwszych wygrywano tylko najprostsze melodie śpiewane i do tańca. Jedno- i dwurzędówki sprowadzano zwykle z Prus, a instrumenty te spowodowały pojawienie się na wsi kurpiowskiej muzyki tanecznej bez udziału śpiewu. Z czasem popularne stały się tzw. półtonówki – rodzime harmonie z Warszawy. Wyparły je harmonie trzyrzędowe.

Dość wcześnie dotarły także w te strony organki ustne („harmonijki”). Najprostsze bębny wyrabiano z wydrążonej kłody drzewnej, na którą naciągano za pomocą sznurków membranę ze skóry baraniej lub koziej tak, że powstały bęben posiadający dwa dna. Bito w niego dwoma pałkami. Był to instrument alarmowy. Mniejszą formą były małe i głośne bębny weselne, robione z przetaków, obciążane skórą psa lub cielaka zaczepianą na żelaznych obręczach za pomocą śrub. Bębny takie zaopatrywano w brzękadła z mosiężnych lub miedzianych kółek oraz w dzwonki i janczary. Grając uderzano w membranę i kant bębna oraz potrzęsano dzwoniąc brzękadłami i dzwonekami. Podczas wesela takie bębny o donośnym głosie ułatwiały zadanie grajkom. Większych gabarytów był kocioł pochodowy, powleczony skórą naciągniętą śrubami. Obsługiwało go trzech ludzi: dwóch niosło go za rzemienne ucha, trzeci uderzał w membranę dwoma pałkami. Używano go podczas uroczystości kościelnych, religijnych, patriotycznych, procesji, pochodów, pielgrzymek. Jako ostatnie instrumenty możemy wymienić listek oraz grzebień zaopatrzony w cienki papier, na których grywały głównie dzieci. Używano także tzw. „płochy”, czyli części krosien tkackich, do której przykłada się papier i gra podobnie jak na grzebienu.

Częścią każdej uroczystości były na Kurpiach tańce, które do dziś w większości zachowały dawny styl wykonawczy. Największą ich różnorodność możemy zobaczyć w obrzędzie weselnym. Tempo i rytm w tańcach kurpiowskich wyznaczone są przez muzykę lub śpiew. Ozdobnymi dodatkami do muzyki są kłasnienia w dłonie, okrzyki, tupania i pogwizdywania.

Tańce najbardziej popularne na Kurpiach to: powolniał, okrągłak, konik, wyrwas, olender, oberek, żuraw, polka, fafur, stara, baba. Są to tzw. tańce obrotowe i są najbardziej lubianą grupą tańców w tym

regionie. Na Kurpiach tańczą też mazura i połączenie mazura z polką, tzw. mazur-polkę oraz walca i tańce o charakterze chodzonego. Wykonuje się również tańce solowe np. kozak kurpiowski – najczęściej wykonywane przez starsze osoby.

Izabela Szmuc

Bibliografia: A. Chętnik, *Instrumenty muzyczne na Kurpiach i Mazurach*, Olsztyn 1983; *Kurpie – Puszcza Zielona*, t. 1-3, red. A. Kutrzeby-Pojnarowej, Wrocław 1962; Z. Niedziałkowska, *Kurpie: Bory Ostrołęckie*, Warszawa 1988; H. Gadomski, *Charakterystyczne cechy kurpiowskiej muzyki ludowej*, „Kurpie”, nr 1, 2002; A. Hyra, *Tańce i kapele kurpiowskie*, „Kurpie”, nr 1, 2005.

Warto być, warto zobaczyć

31 lipca, godz. 14.00 – promocja wydawnictw węgorskich: *Góra Konopki*; „Studia Angerburgica”, t. 15; „Studia Węgorapskie”, t. 1.

do końca sierpnia – wystawa „Żubr i jego środowisko”.

do 12 września – wystawa „Fotograf przyjechał”, przedstawiająca mieszkańców dawnych Prus Wschodnich na fotografiach z archiwum konserwatora zabytków w Królewcu. Ekspozycja zorganizowana przez Stowarzyszenie „Wspólnota Mazurska” w Giżycku we współpracy z Galerią „Przypis” przy Instytucie Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie.

do końca września – „Żydzi w Prusach Wschodnich” – wystawa z Muzeum Prus Wschodnich w Lüneburgu i ekspozycja Muzeum Kultury Ludowej pt. „Diaspora żydowska w Węgorborku (Węgorzewie)”.

wrzesień-grudzień – „Satyra i karykatura niezależna” – wystawa z Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie.

18 września – 40. Doroczne Spotkanie Twórców, Muzykantów, Śpiewaków oraz ich Przyjaciół. W programie biesiada i występy zaproszonych zespołów.

18 września-listopad – 40. Doroczna Wystawa Twórczości Ludowej i Amatorskiej.

30 września, godz. 16.30 – spotkanie z dr Wiesławem Bolesławem Łachem na temat „Spór o Wileńszczyznę. Bunt generała Lucjana Żeligowskiego”, wraz z promocją książki *Polska Północna w systemie obronnym kraju w latach 1918-1926*.

29 października, godz. 16.30 – spotkanie z okazji 60. rocznicy śmierci Ernsta Wiecherta (1887-1950). Gościem będzie Mirosław Banach, który przedstawi temat „Śladami Ernsta Wiecherta”.

listopad-grudzień – wystawa z cyklu „Historia miejsca”: „Skwer im. Króla Stanisława Leszczyńskiego”.

25 listopada, godz. 16.30 – spotkanie z historykiem Krystyną Jarosz z Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie pt.: „Historia miejsca - skwer im. króla Stanisława Leszczyńskiego w Węgorzewie”.

16 grudnia, godz. 16.30 – spotkanie z archeologiem dr Jerzym Łapo pt.: „Podsumowanie sezonu archeologicznego 2010”.

od grudnia – „Wystawa bożonarodzeniowa” ze zbiorów Muzeum Kultury Ludowej.

Numer 31 „Pod Jelonkiem” do życia powołali: Katarzyna Dzurko-Piasecka, Beata Gruszka, Robert Idzikowski, Krystyna Jarosz, Jerzy Łapo, Iza Szmuc i Małgorzata Turuk.

Aktualności: www.muzeum-wegorzewo.pl